

Klimatkontrakt 2030

Mellan Mariestads kommun och myndigheterna
Energimyndigheten, Vinnova, Formas, Tillväxtverket,
Trafikverket, Naturvårdsverket samt Viable Cities.

VERSION 2024

Innehåll

1. Klimatkontrakt 2030	3
2. Syftet med Klimatkontrakt 2030	3
3. Parter	4
4. Gemensamt åtagande	5
4.1 Governance - fortsatt utveckling av styrning, ledning och policy	5
4.2 Finansiering av insatser och utveckling av nya finansieringsmodeller	5
4.3 Lärande och innovation - att göra, dela och skala	5
5. Kommunens åtaganden	6
5.1 Klimatmål 2030	7
5.2 Klimatfärdplan 2030	11
5.3 Klimatinvesteringsplan 2030	16
6. Myndigheternas gemensamma åtaganden	16
6.1 Policyutveckling för accelererad lokal omställning	17
6.2 Samordnande insatser kring finansiering	17
6.3 Verka för svenskt deltagande i europeiska initiativ	18
7. Viable Cities åtaganden	18
7.1 Samordning Klimatkontrakt 2030	18
7.2 Policyutveckling för snabbare lokal omställning	19
7.3 Innovation, implementering och skalning	19
7.4 Samordnad finansiering	19
7.5 Samspel med EU:s mission Klimatneutrala städer	20
Klimatkontrakt 2030	21
Bilaga 1 - Länkar till dokument	22
Bilaga 2 - Omställningskartan	23

1. Klimatkontrakt 2030

Klimatfrågan är vår tids största utmaning, med effekter på både lokal och global nivå. Dess genomgripande inverkan på vårt samhälle hotar livsvillkor och livskvalitet för både nuvarande och framtida generationer. För att möta denna utmaning krävs att vi rustar våra samhällen för att såväl hantera effekterna av som motverka klimatförändringarna. Detta förutsätter i sin tur att vi utvecklar nya sätt att arbeta och samarbeta på som går över olika delar och mellan olika nivåer av samhället.

Missionen *Klimatneutrala städer 2030 med ett gott liv för alla inom planetens gränser* innebär att städer ska bibehålla eller öka livskvaliteten för invånarna, samtidigt som de når noll nettoutsläpp av växthusgaser. För att uppfylla missionen behöver alla aktörer i samhället minska sin klimatpåverkan. Det förutsätter i sin tur arbete för rättvis omställning och medborgarnas deltagande, liksom för att stärka det svenska näringslivets konkurrenskraft genom klimatomställningen

Arbetet med missionen är i linje med genomförandet av de globala hållbarhetsmålen i FN:s Agenda 2030, som också är en utgångspunkt för många svenska städernas klimat- och hållbarhetsarbete. Agenda 2030 kan betraktas som en genomförandeplan för Parisavtalets åtaganden om klimatomställning. Missionen ligger även i linje med de svenska miljömålen och det klimatpolitiska ramverket med inga nettoutsläpp av växthusgaser i Sverige senast år 2045, samt EU:s målsättning om klimatneutralitet till 2050.

Klimatkontrakt 2030 är vårt gemensamma verktyg för att uppnå denna mission. Det är ett långsiktigt partnerskap mellan städer och staten. Svenska kommuner och samhällen mobiliserar i partnerskap på alla nivåer för snabbare omställning till klimatneutralitet och hållbarhet i Sverige, Europa och världen.

Parterna i Klimatkontrakt 2030 åtar sig att vara föregångare för en bredare och rättvis omställning genom att utveckla en mer ändamålsenlig samhällsstyrning med samverkan mellan aktörer på olika nivåer och i olika samhällssektorer. Gemensamt åstadkommer signerade parter därmed en mobilisering från lokal till internationell nivå och ett systemskifte i riktning mot helhetstänkande och mer nätverksbaserad styrning och ledning.

2. Syftet med Klimatkontrakt 2030

Syftet med Klimatkontrakt 2030 är att påskynda städernas klimatomställning enligt Agenda 2030 och den uppsatta missionen, samtidigt som det förbättrar livskvaliteten och stärker Sveriges konkurrenskraft inom klimatområdet. Att skriva under Klimatkontraktet innebär en högre ambition för hållbar stadsutveckling. Denna

ambition förverkligas genom årliga steg för att främja hållbar stadsutveckling med fokus på rättvis klimatomställning, motståndskraft och social hållbarhet, för att skapa ett gott liv för alla inom planetens resurser.

Arbetet med klimatneutrala och hållbara städer 2030 innebär att signerande parter tillsammans samlar många krafter i samhället för att påskynda omställningen. Processen för Klimatkontrakt 2030 är en katalysator för nya samarbeten mellan kommuner och myndigheter, och stärker förutsättningarna för samverkan med näringsliv, akademi, forskningsinstitut, civilsamhälle och medborgare. Den binder samman olika nivåer inom samhällssystemet genom samverkan och partnerskap från lokal till global nivå.

Klimatkontrakt 2030 integreras i kommunernas och myndigheternas ordinarie arbete. Det fungerar som samlande dokument och process för städers mål, strategier, färdplaner och finansiering, samt identifierar gap i omställningen till klimatneutrala och hållbara städer med livskvalitet i fokus. Klimatkontraktet kan användas i olika sammanhang såsom:

- Överenskommelser med lokala aktörer, exempelvis i lokala klimatkontrakt.
- Dialoger med andra kommuner och på regional nivå; i regionala utvecklingsstrategier (RUS) och regionala tillväxtmedel.
- Underlag för kommunala initiativ med nationell finansiering från Formas, Energimyndigheten, Vinnova, Tillväxtverket, Trafikverket och Naturvårdsverket.
- Europeisk finansiering från Horizon Europe, ERUF, European Urban Initiative, URBACT med flera.
- Kommunens internationella kontakter och strategi i samverkan med näringsliv, akademi och civilsamhälle.

Sammantaget ger Klimatkontrakt 2030 Sverige och svenska städer goda förutsättningar att vara internationella föregångare i städers klimatomställning.

3. Parter

Parter i Klimatkontrakt 2030 är:

- Mariestads kommun
- Myndigheterna: Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas), Naturvårdsverket, Statens Energimyndighet (Energimyndigheten), Tillväxtverket, Trafikverket och Verket för innovationssystem (Vinnova).
- Strategiska innovationsprogrammet Viable Cities¹.

¹ Viable Cities är ett strategiskt innovationsprogram som finansieras av Energimyndigheten, Vinnova och Formas. Programmet har en löptid från 2017 till 2030 och har cirka 130 medlemmar, Vårdorganisation är KTH.

4. Gemensamt åtagande

Klimatkontrakt 2030 vilar på ett gemensamt åtagande och partnerskap från signatärerna för att arbeta i riktning mot missionen om klimatneutrala och hållbara städer. Detta inkluderar att utforska nya sätt att styra och leda i samverkan med aktörer i alla delar av och på alla nivåer i samhället.

Arbetet med att utforska, utveckla och implementera nya sätt att arbeta med omställningen sker inom tre övergripande utvecklingsprocesser.

4.1 Governance – fortsatt utveckling av styrning, ledning och policy

Inom denna process åtar sig parterna att utveckla och förstärka kopplingen till aktörernas ordinarie verksamhets- och budgetprocesser, samt att integrera strategier och processer för digitalisering, social hållbarhet och klimatanpassning med omställningsarbetet.

En central del är att analysera och verka för att hindrande regleringar och styrmodeller åtgärdas, samt att möjligheter till policy som kan accelerera omställningsarbetet utvecklas.

För att klimatomställningen ska vara hållbar ur ett bredare perspektiv eftersträvar parterna insatser som skapar såväl miljömässig, social som ekonomisk nytta samt bidrar till en ökad robusthet och motståndskraft i samhället. Eftersom allas medverkan behövs för att uppfylla missionen är arbetet med den lokala omställningsarenan centralt för gemensam utveckling och lärande.

4.2 Finansiering av insatser och utveckling av nya finansieringsmodeller

Inom denna process åtar sig parterna att utveckla strukturerna för finansiering av omställningen till klimatneutrala och hållbara städer. Detta innefattar utveckling av klimatinvesteringsplaner för den lokala omställningen, inklusive former för hur olika finansieringskällor från offentliga aktörer på olika förvaltningsnivåer, privata aktörer i näringsliv och civilsamhälle samt europeiska initiativ kan kombineras för att påskynda nödvändiga investeringar. Frågan om hållbar offentlig upphandling för lokal omställning är central och inkluderad i detta.

4.3 Lärande och innovation – att göra, dela och skala

Inom denna process åtar sig parterna att utveckla uppföljning, utvärdering och analys på lokal och nationell nivå i samarbete med europeiska och internationella initiativ för klimatneutrala och hållbara städer.

Processen syftar också till att stärka städernas roll som innovationsnav för omställningen. I detta ingår insatser för att stärka implementering, delning och skalning av lösningar, eftersom innovationer bara är framgångsrika när de tas i bruk och får genomslag i praktiken. Alla signerande aktörer åtar sig att bidra och samskapa på mötesplatser och inom initiativ som Transition Lab Forum, Klimatfrukostar och Glo och sno.

5. Kommunens åtaganden

Mariestads kommun väljer att ingå i partnerskapet kring Klimatneutrala städer 2030 för att vara en aktiv och bidragande part i omställningen till ett klimatneutralt samhälle. Genom nytänkande arbetssätt vill Mariestads kommun ligga i framkant och agerar på nya sätt för att lösa problem samt utmanar processer med målet att accelerera omställningen. Genom att vara en företrädare för hur en hållbar stadsomvandling kan se ut utifrån den mellanstora stadens förutsättningar, utmaningar och ekonomi vill Mariestads kommun inspirera andra kommuner i deras omställning. Mariestads kommun vill underlätta för andra aktörer i samhället att vara aktiva i omställningen och tror att samarbete är vägen framåt för ett hållbart och rättvist samhälle. Som kommun ser Mariestad möjligheten att sammanföra näringsliv, föreningar och invånare för att träffas och hitta gemensamma satsningar som leder till att nå Parisavtalets mål. Mariestad har påbörjat sin största stadsomvandling i modern tid med ett mål om att öka antalet invånare med 60 procent till år 2040. Detta innebär både utmaningar och möjligheter när investeringar av olika slag kommer att krävas. Det expansiva skedet ger möjligheter att skapa klimatsmarta lösningar för exempelvis boende och mobilitet men ställer samtidigt krav på det övergripande hållbarhetsarbetet för att minska risken för ökade växthusgasutsläpp till följd av byggnation och ökat antal invånare.

Det övergripande målet för kommunens deltagande i Klimatneutrala städer 2030 är att till 2030 är Mariestad en klimatneutral kommun. För Mariestads del innebär klimatneutralitet att uppnå nettonollutsläpp av växthusgaser främst genom att:

- minska utsläppen
- investera i grön teknologi
- tillvarata naturens egna förmågor.

Definitionen utgår från EU:s klimatlag som tar sikte på 2050. Arbetet i Mariestad bidrar även till EU:s tillväxtstrategi "Den europeiska gröna given". Strategin ska ställa om EU till ett rättvist och välmående samhälle med en modern resurseffektiv och konkurrenskraftig ekonomi, där det 2050 inte längre förekommer några nettoutsläpp av växthusgaser och där den ekonomiska tillväxten är frikopplad

från resursförbrukningen. Den europeiska gröna given syftar också till att skydda, bevara, och förbättra unionens naturkapital och skydda allmänhetens hälsa och välbefinnande mot miljörelaterade risker och konsekvenser.

5.1 Klimatmål 2030

Mål och nuläge för Mariestads kommuns klimatarbete.

Mål i relation till missionen Klimatneutrala städer 2030 och ett gott liv för alla inom planetens gränser

Agenda 2030 med de 17 globala målen lägger riktningen för kommunens arbete och styr mot ett rättvist och hållbart samhälle för alla. Strategi för Agenda 2030 Mariestad tydliggör vilka de politiska prioriteringarna är gällande arbetet med den miljömässiga, sociala och ekonomiska hållbarheten.

I Strategi för Agenda 2030 Mariestad har kommunfullmäktige beslutat om följande mål:

- Kommunen:
 - ger möjligheter till god hälsa hos invånarna genom trygga miljöer och närhet till rekreation.
 - möjliggör så att alla studerande kan få de kunskaper och färdigheter som de behöver för att främja en hållbar utveckling och för att kunna ha en hållbar livsstil.
 - låter barn och ungdomar vara delaktiga i utvecklingen av samhället.
- Kommunens verksamheter:
 - ska vara klimatneutrala när det gäller el, uppvärmning och transporter.
 - bygger och renoverar smart och resurseffektivt med cirkulära och giftfria material.
 - bidrar till teknik- och metodutveckling genom bland annat upphandling, medverkan i utvecklingsprojekt och lokalt anpassade lösningar.
 - använder upphandling för att utveckla lokala och hållbara produktionsmöjligheter och tjänster.
 - använder egen mark för att stärka ekosystemtjänster och biologisk mångfald.

Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om

Kommunen har åtagit sig att genom Klimat 2030 – *Västra Götaland ställer om* att bidra till klimatmålet om att den västsvenska ekonomin ska vara fossiloberoende år 2030. Målet innebär att utsläppen av växthusgaser i Västra Götaland ska minska med

80 procent till år 2030 från 1990-års nivå. Dessutom ska utsläppen av växthusgaser från västsvenskarnas konsumtion, oavsett var i världen de sker, minska med 30 procent jämfört med 2010.

Inom Klimat 2030 – Västra Götaland ställer om organiserar Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen Västra Götaland en satsning kallad Kommunernas klimatlöften. Kommunerna i Västra Götaland uppmuntras att anta ett eller flera formulerade klimatlöften med konkreta åtgärder för att på så vis accelerera omställningen i regionen. Mariestads kommun har för perioden 2024 – 2026 antagit klimatlöften inom bland annat hållbar upphandling, fossilfria transporter och ökat samarbete med näringsliv och lantbruk i klimatomställningen.

Bostadsbolaget Mariehus AB har följande miljömål om att:

- minska mängden osorterat avfall från verksamheten.
- minska förbrukningen av fossila bränslen.
- minska energi- och vattenförbrukning.
- projektering och planering ska utföras med miljöhänsyn.
- använda leverantörer och entreprenörer som kan uppvisa ett bra miljöarbete.
- hushålla med naturresurser.

Energibolaget (gemensamt med Töreboda kommun) VänerEnergi AB:s klimatmål är att:

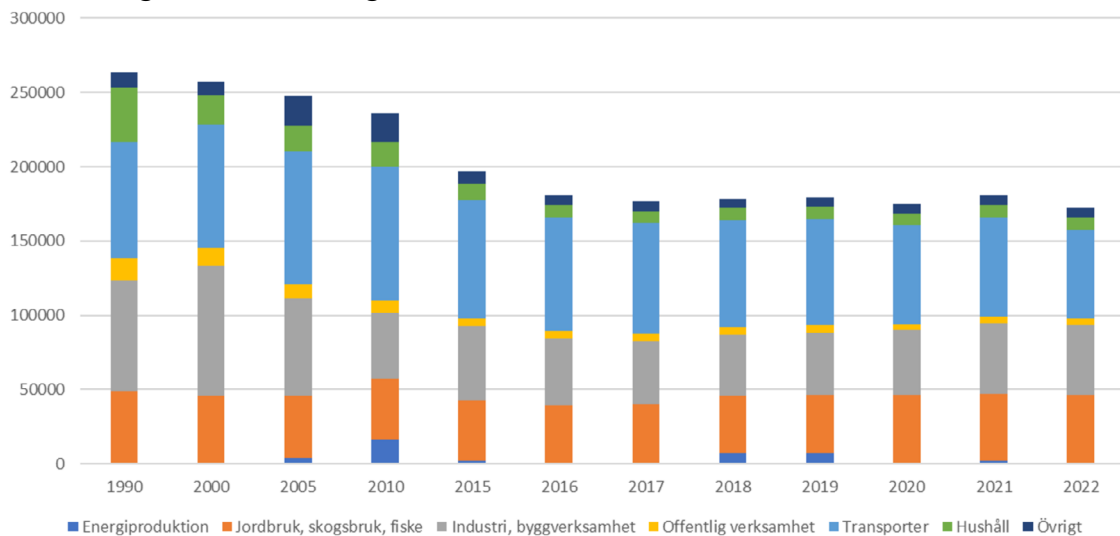
- minska koldioxidutsläppen med 1 200 ton per år.
- minst 40 procent av fjärrvärmens totala elkonsumention ska produceras i egna produktionsanläggningar.
- ha ett elnät som år 2030 är fritt från impregnerade ledningsstolpar
- effektivisera och minska elförbrukningen i egna lokaler.

Målsättningar och viktigaste gap för en rättvis omställning och andra multipla nyttor

Den rättvisa omställningen hanterar Mariestads kommun genom Strategi för Agenda 2030, där alla invånares rätt till trygga miljöer, utbildning och delaktighet är framhållet och målsatt. Mariestads kommun strävar efter att ha ett synsätt som säkerställer att omställningen inte enbart fokuserar på att minska utsläpp utan att den samtidigt ger positiva effekter inom flera områden för den miljömässiga, sociala och ekonomiska hållbarheten. Arbetet med Agenda 2030 följs årligen upp i de kommunala verksamheternas årsredovisning där arbetet med hållbarhet i de tre dimensionerna redovisas genom uppsatta mål och genomförda aktiviteter.

Beräkningar av växthusgaser

Figur 1. Beräkningar av växthusgaser i Mariestad.

Varje år sammanställer Mariestads kommun klimatutsläppen i det geografiska området i en rapport² baserad på statistik från bland annat SCB och SMHI. Då statistiken publiceras med visst eftersläp är senast tillgängliga data från 2022. Det är viktigt att ha i åtanke att det viktigaste i analysen av utsläpp inte är att fastna i exakta siffror utan att se och förstå trender och tendenser. Genom att se inom vilka områden och i ungefär vilken storleksordning utsläppen genereras kan omställningsarbetet riktas dit det gör störst nytta.

Jämfört med referensåret 1990 har utsläppen av växthusgaser inom Mariestads geografiska område minskat med 35%. Fordelar man de sammanlagda utsläppen på kommunens invånare hamnar dessa på strax under sju ton per person och år 2022, exklusive de konsumtionsbaserade utsläpp som sker utanför kommunens geografiska område. Transporter, industri och jordbruk/skogsbruk är de tre enskilt största utsläppskällorna i Mariestad och därför viktiga områden att beakta i omställningsarbetet. När det kommer till jord- och skogsbruk är en hög andel av utsläppen av biogent ursprung, det vill säga inte från fossila källor utan uppstår vid nedbrytning av biologiskt material eller förbränning. De biogena koldioxidutsläppen från jord- och skogsbruk kan därför ingå i ett kretslopp där näringen också upptar koldioxid i ena ledet.

För de territoriella utsläppen är tillgången till statistik god, men för de utsläpp som genereras av konsumtion av varor som produceras utanför det geografiska området är tillgången till lokal data en större utmaning. Data från Naturvårdsverket visar att de svenska hushållens årliga klimatavtryck i form av växthusgaser, inklusive de

² Energianvändning och utsläpp av växthusgaser i Mariestad 2022, publicerad 2024-08-27

konsumtionsbaserade utsläppen, i snitt hamnar på ca 8 ton koldioxidekvivalenter per person och år³. 60% av dessa, närmare 5 ton, härrörs till hushållens konsumtion av transporter, livsmedel, boende och övriga inköp (såsom kläder och skor). Resterande 40 % kommer av så kallad offentlig konsumtion, det vill säga de varor och tjänster som skolor, sjukhus och myndigheter konsumerar, och investeringar, till exempel investeringar i byggnader, maskiner och bostäder.

En minskning med 80% till år 2030 jämfört med 1990 innebär att utsläppen behöver ned till ca 53 000 ton koldioxidekvivalenter totalt, eller 2,1 ton om det räknas per invånare. Därvid återstår ett reduktionsbehov på ca 120 000 ton totalt respektive 4,9 ton per person.

Specificerad data för de scope som kommunen arbetar med

Det finns flera olika standarder för att beräkna och redovisa utsläpp, varav Green House Gas Protocol är ett. GHG Protocol delar upp de utsläpp verksamheten ger upphov till i direkta och indirekta utsläpp och fördelar i tre olika så kallade scope. Mariestads kommun använder inte GHG Protocol för redovisning men nedan följer en sammanställning av kommunkoncernens insatser fördelade på scope 1, 2 och 3.

Scope 1: Beskriv era insatser och strategier för att minska direkta utsläpp från kommunala verksamheter och anläggningar

För att minska utsläpp som är direkt genererade av kommunens egna verksamheter är minskad användning av fossila bränslen i fordon och maskiner den främsta insatsen. Mariestads kommun har antagit två klimatlöften inom området som bland annat innebär att alla nya personbilar ska köras på förnybar el, biogas eller vätgas. Det samma gäller för alla nya arbetsfordon inklusive inköpta entreprenader. Kommunens fastighetsbolag Mariehus har ställt om sin fordonsflotta så att den enbart kör på fossilfria bränslen. Både Mariehus och kommunens tekniska verksamhet byter ut fossildrivna arbetsmaskiner till elvarianter i de fall det fungerar i praktiken, exempelvis har en eldriven asfaltsvagn blivit inköpt.

Den tekniska verksamheten arbetar löpande med att effektivisera metoder vilket i sin tur leder till mindre miljöpåverkan. Ett exempel är att en övergång till att plantera mer perenner (fleråriga växter) och lökväxter som kräver mindre skötsel än årliga (ettåriga växter). En annan insats för att minska drivmedelsanvändningen är logistikplanering, där tekniska verksamheten arbetar aktivt med att minska transporter.

³ <https://www.naturvardsverket.se/data-och-statistik/konsumtion/vaxthusgaser-konsumtionsbaserade-utslapp-per-person/>

Scope 2: Beskriv era insatser och strategier för att minska indirekta utsläpp från inköpt el och värme

De indirekta utsläppen minskar om energianvändningen minskar. Kommunens tekniska verksamhet arbetar löpande med energieffektiviseringar inom kommunens egna fastigheter, bland annat genom byten till energisnål belysning, fönster med bättre isolering och genom injusteringar av ventilation och värme. För att öka den egna produktionen av förnybar el installerar verksamheten solceller på lämpliga objekt. Inom verksamhet Vatten och avlopp har olika åtgärder gjorts för att spara energi, så som att gamla maskiner ersätts med nya med högre effektivitet. Det kommunala bostadsbolaget Mariehus arbetar för att minska energiförbrukningen i sitt fastighetsbestånd och ser goda resultat av det arbetet. Majoriteten av Mariehus fastigheter har fjärrvärme som värmesystem och den, av VänerEnergi leverade fjärrvärmens, är fossilfri. För att minska utsläppen från elanvändning inom fjärrvärmeproduktion installerar VänerEnergi sol- och ORC-anläggningar som under året stått för nära 40% av fjärrvärmens elanvändning.

Scope 3: Beskriv era insatser och strategier för att minska övriga indirekta utsläpp från stadsboendes och verksamheters konsumtion av varor och tjänster, transporter, avfallshantering m.m.

Mariestads kommun gör årligen inköp i storleksordningen 450 miljoner kronor. Genom sin storlek som beställare kan kommunen göra stor klimatnytta genom att ställa krav i upphandlingsfasen. För att minska klimatavtrycket från inköpta varor och produkter har Mariestads kommun antagit flera klimatlöften om upphandling, vilket stärker målsättningen som finns i kommunens strategi för Agenda 2030 där upphandling är utpekad som ett viktigt verktyg inom hållbarhetsområdet. Kommunen ska bland annat identifiera vilka upphandlingar som har störst klimatpåverkan och strategiskt och systematiskt jobba med upphandling för att minska klimatpåverkan.

Kommunen håller just nu på att ta fram en ny gång- och cykelnätsplan. Att bygga ut och förbättra gång- och cykelstråk kan bidra till att kommuninvånare väljer att gå och cykla i större utsträckning i stället för att välja bil och därigenom sänker sina utsläpp från transporter.

VänerEnergi har under året anslutit fler hushåll till fjärrvärmensätet och därigenom bidragit till minskning av CO₂-utsläpp från hushållens uppvärmning med mer än 1200 ton per år.

5.2 Klimatfärdplan 2030

I statistiken över växthusgaser inom kommunens geografiska område⁴ syns att transporter, industrin och jord/skogsbruk är de tre största kategorierna när det kommer till kvantitativa utsläpp, och således också områden med potential

⁴ Energianvändning och utsläpp av växthusgaser i Mariestad 2022, publicerad 2024-08-27.

att göra stor skillnad i den totala mängden växthusgaser som genereras inom kommunens gränser. För att nå målet om klimatneutralitet till 2030 behöver Mariestads kommun fokusera både på omställningen inom de egna verksamheterna och det som kommunen har rådighet över indirekt genom till exempel samhällsbyggnadsprocessen. Mariestads kommun vill vara en möjliggörare för att näringsliv, invånare och det offentliga ska kunna, och motiveras till att, göra den omställning som krävs för att nå ett hållbart samhälle.

Strategiska prioriteringar för klimatarbetet

Mariestads kommun har identifierat fyra områden som strategiskt viktiga i arbetet med att möjliggöra och genomföra en hållbar omställning:

- Samhällsbyggnadsprocessen
- Samarbete med näringslivet
- Invånarinvolvering
- Lärande och ledning

Prioriterade insatser i omställningsportföljen

Insatser inom samhällsbyggnadsprocessen

Genom att bygga ett samhälle där de rätta valen är de lätta valen kan kommunen underlätta hållbara val och livsstilar för invånare och aktörer som verkar i Mariestad. För att Mariestads stadsomvandling ska kunna genomföras med så liten klimatpåverkan som möjligt ska stadens planering styra mot energieffektiva, cirkulära och klimatsmarta lösningar. Att accelerera digitaliseringen kommer också vara en viktig nyckelprocess för att möjliggöra andra insatser. Mariestad avser att analysera de olika stegen i samhällsbyggnadsprocessen för att identifiera möjliga nya arbetssätt, policystyrning eller samverkan för att utreda vart insatserna gör störst nytta.

Transportsystemet behöver ha rätt balans av mobilitet, tillgänglighet och vara en del i en god stadsmiljö. Kraven på att använda ny och befintlig infrastruktur på ett så effektivt sätt som möjligt ökar. Klimatsmart mobilitet handlar om människors möjlighet att transportera sig själva och gods till de platser som de vill nå på ett hållbart sätt. En utredning om stadens mobilitet (trafikprogram) är under framtagning och kommer att kunna utgöra underlag till planering och investeringar. För att nå ett klimatsmart rörelsemönster lokalt behöver kommunen samverka med flera aktörer, såsom näringsliv och regionen i form av ägare av kollektivtrafiken. En viktig del av förändringen behöver ske hos invånarna, både i form av beteendeförändringar men även i investeringar i exempelvis fordon som drivs fossilfritt. För att nå dit arbetar kommunen med invånarinvolvering på olika vis. Ambitionen är att arrangera aktiviteter på temat hållbar mobilitet för att kunna kommunicera med invånare.

För att säkra att planering och byggande bidrar till ett transporteffektivt samhälle har kommunen antagit ett klimatlöfte om att översiktsplan, detaljplaner samt andra relevanta styrdokument ska ha en beräkning av klimatpåverkan och jämförande alternativ. Syftet är att bidra till att andelen hållbara resor ska öka, mätt med andel gång, cykel och kollektivtrafik. Arbetet med att implementera detta arbetssätt kommer fortsätta under hela perioden 2024-2026.

Ett ytterligare klimatlöfte är att utveckla gaturum för ökad tillgång och attraktivitet. Det kan handla om att minska biltrafik i centrala områden, sänka hastigheten eller anpassa till gång- och cykelfart där även stadslivet har en potential att utvecklas. I det arbetet kan både den lokala handeln och invånare involveras och engageras.

Att beakta energiplanering i utvecklingen av nya stadsdelar är något som kommer vidareutvecklas framöver. Genom att redan från början planera för en hållbar energitillförsel för ett kvarter, såsom solcellproduktion på takytor, kan nya områden byggas utan att bli en allt för stor belastning på nuvarande elnät.

Successivt bygger förvaltningarna upp realtidsdata kring mobilitet och luftkvalitet med hjälp av sensorer som är kopplade till kommunens IoT-nät. Den insamlade datan kommer möjliggöra mer noggranna analyser och vara en tillgång i planeringsprocessen likväl som det möjliggör att kommunicera ut olika typer av data i realtid och i längre serier, såsom luftkvaliteten vid olika delar av staden.

Mariestad arbetar med att utforska metodik för att koppla samman stadsplanering, invånar- och aktörssamverkan, serious gaming samt visualisering i form av 3D-modeller. Detta sker inom pilotprojektet "starta spelet" där utforskandet sker utifrån ett verkligt stadsomvandlingsområde i staden. Ambitionen är att utforska mer kring metodiken och användningen av 3D-modeller och geodata både som verktyg och kommunikationsmedel för invånarinvolvning.

En strävan är att arbeta med deltagardrivna processer för att skapa mesta möjliga förståelse samt engagemang och skapa resultat som aktörerna själva äger. Deltagardrivna processer innebär att de som är målgruppen för en insats är med i utformningen.

Insatser för att öka samarbetet med näringslivet

Näringslivets expansiva fas i Mariestad ställer krav på mobilitetslösningar, arbetskraft med rätt kompetens, attraktiva boendemiljöer, tillgång till skolor och omsorg. Kommunen har en viktig uppgift i att skapa förutsättningar för näringslivets expansion genom att planera och strukturera långsiktigt där även klimat- och hållbarhetsstyrning ingår samt inkludera och arbeta tillsammans med näringslivet i dessa frågor. I kommunens ordinarie arbete ingår att lotsa företag med idéer och innovationer till befintliga stödformer och organisationer som är

innovationsutvecklare. Ambitionen är att utveckla samarbetet med dessa aktörer än mer med syftet att bland annat öka företagets konkurrenskraft.

Lokala företag kan inom sin bransch eller sitt geografiska område ha ett stort inflytande på omställningsarbetet. Det kan handla om att vara förebilder såväl som att arbeta med företagets egen omställning. Klimatlöftet *Vi minskar utsläppen tillsammans med näringslivet* innebär att göra insatser gemensamt med näringslivet. Det pågår ett arbete kring hållbara persontransporter till och från större arbetsplatser där flera företag medverkar. Ambitionen är att framöver undersöka intresset hos företag och större arbetsplatser för att jobba med så kallade gröna resplaner. En grön resplan är en handlingsplan för att öka andelen hållbara och effektiva pendlingsresor till arbetsplatser, med syftet att minska utsläpp av växthusgaser. Kommunen använder olika forum för att lyfta frågan om hållbar omställning, ett exempel är samhällsbyggnadsforum som riktar sig till fastighetsägare, bostadsexploatörer, banker med flera. Klimatlöftet *Vi inkluderar lantbruket som samarbetspart i kommunens klimatomställning* innebär att öka samarbetet med de gröna näringarna och det kommer att utvecklas vidare under året.

Kommunens utbildningsplattform Dacapo med samarbete med Göteborgs Universitet är en viktig aktör för att skapa förutsättningar för att det lokala näringslivet har rätt kompetens och erbjuder såväl korta som längre kurser utifrån identifierat behov och i samverkan med näringslivet. Bland annat erbjuds yrkesutbildningar inom byggnadshantverk och återbruk samt mer lokalt anpassade utbildningar inom produktionsteknik. Den utbildade arbetskraften är en stor tillgång både för kommunen och det lokala näringslivet. En mindre arbetsgrupp har bildats för att hitta synergier mellan Dacapo, Göteborgs universitet och processledningen för Klimatneutrala Mariestad 2030.

De lokala företagens tillgång till fossilfri energi är en knäckfråga som påverkas av olika komplexa mekanismer, bland annat överföringskapaciteten av elektricitet i västra Sverige. För att skapa förutsättningar att öka den lokala produktionen av energi arbetar kommunen med sin energiplan och har under året tagit fram underlag som ska möjliggöra för mer vind- och solkraft. Ett underlag för laddinfrastruktur för lätta och tunga fordon samt fritidsbåt är framtaget och delar kommer, liksom tidigare nämnda dokument, att inarbetas i kommunens översiktsplan.

Det kommunala energibolaget VänerEnergi genomför en förstudie kopplat till reservkraft, med målet att få underlag för insatser som kan stötta elnätet och hantera effekttoppar. Genom att stabilisera elnätet kan den fortsatta elektrifieringen möjliggöras då ett stabilt elnät är en förutsättning för näringslivets omställning.

Insatser för invånarinvolvering

En viktig del av omställningen behöver ske hos enskilda invånare och kommunen skapar här förutsättningar genom sitt arbete. Det handlar bland annat om

kommunikation för att visa på goda exempel, skapa ett personligt incitament för att göra klimatsmarta val och få människor att känna ett engagemang. Verktyg och metoder för invånarnas deltagande inom klimatomställningen kan hjälpa till att skapa förståelse och trygghet inför de förändringar som behöver ske, oavsett inom vilket område det gäller. Invånarinvolvering är därför ett oerhört viktigt område.

Den ideella föreningen Biosfärområde Vänerskärgården med Kinnekulle arbetar med invånarinvolvering genom att bland annat delta på publika event i staden. I mötet med invånare skapas samtalsytor och möjligheter att prata kring klimatomställning med syfte att uppmuntra och mobilisera fler personer i omställningsarbetet.

Mariestad har många föreningar, allt från idrottsföreningar till intresseföreningar av olika slag, vilka är en bra ingång för att nå och involvera invånare. I insatsen Klimatneutral förening som biosfärkontoret driver inom Klimatneutrala Mariestad 2030 har föreningslivet fått frågan om de vill arbeta med att sänka sina klimatavtryck och så småningom bli en klimatneutral förening. Förutom att det bidrar till en omställning skapar det engagemang hos medlemmar, utgör ett bra exempel och stärker föreningens eget varumärke. Deltagande föreningar är stora idrottsföreningar såväl som hembygdsföreningar och mer specialiserade intresseföreningar. Även studieförbunden är viktiga att samarbeta med i mötet med invånarna. Ambitionen är att utveckla samarbetet med de lokala studieförbunden inom omställningsfrågorna.

Insatser för lärande och ledning

Mariestads kommuns politiskt beslutade klimatmål samt ambitionerna för att accelerera klimatomställningen i klimatkontraktet är en del i styrningen för övriga politiska styrande dokument och insatser som sker inom kommunens verksamheter.

Inom Klimatneutrala Mariestad 2030 finns ett omställningsteam med representanter från hela samhället, såsom näringsliv, akademin, föreningar och kommunorganisation. Att gemensamt undersöka, följa upp och vidareutveckla Mariestads omställningsarena och de insatser som sker inom ramen för Klimatneutrala Mariestad 2030 är en viktig del av arbetet som sker i omställningsteamet och kommer vidareutvecklas framöver. Genom tillgången till omställningsteamet utvecklar och stärker Mariestad sin förmåga att samarbeta över organisatoriska gränser, både inom kommunkoncernen och med externa aktörer.

För kommunorganisationens egen del är uppföljning av Agenda 2030-strategin en central del i verksamheternas redovisning enligt kommunens styrmodell. Varje år görs även en uppföljning av utsläppen av växthusgaser inom kommunen och den uppföljningen används frekvent i arbetet med Klimatneutrala Mariestad 2030 för att analysera behov av åtgärder och att en minskning av växthusgasutsläpp sker. I takt med att tillgången till utsläppsdata genom kommunens eget IoT-nät utökas kan dessa uppföljningar utvecklas och bidra till tydlig och lärorik information att kommunicera både internt och externt.

Inom satsningen Klimatneutrala städer ingår 23 svenska städer som alla jobbar för klimatneutralitet till 2030. Genom att ta del av hur dessa andra kommuner agerar, organiserar och integrerar omställning i sina verksamheter kan kommunen både dela med sig och ta del av kunskap om olika metoder och projekt. Ett förstärkt samarbete med Enköpings kommun har påbörjats och kommer vidareutvecklas.

Även samspelet och samarbetet regionalt är av stor vikt och där kan Mariestad vara en än mer drivande kraft inom klimatomställningsområdet. En ambition är att samordna ett regionalt Transition LAB Forum under kommande år tillsammans med övriga Viable Cities-städer i Västra Götaland.

5.3 Klimatinvesteringsplan 2030

Mariestads klimatinvesteringsplan är under utveckling och följer processen inom Viable Cities.

Mariestads klimatinvesteringsplan kommer att utgå från nuvarande utsläppsnivåer, sätta klimatmål och vilka åtgärder som krävs för att nå dessa mål. Kopplat till åtgärderna läggs ett ekonomiskt perspektiv för att förstå vilka investeringar som kommer krävas, från vem, samt vilka besparingar och samhällsnyttor som följer. Klimatinvesteringsplanen omfattar hela samhällets omställning, inte enbart kommunorganisationen.

Investeringsflöden, nya former av finansiering och främjande av innovationer är en central del för att lyckas med arbetet. Mariestads kommun deltar i utvecklingen av ett beräkningsverktyg för klimatinvesteringar, Dashboard, som Viable Cities arbetar fram och ser den som ett viktigt verktyg i stadens arbete med klimatinvesteringar.

Ambitionen är att klimatinvesteringsplanen ska kunna utgöra underlag till beslut om kommunala investeringar men även bidra med kommunens perspektiv till de finansiella lösningar som näringslivet arbetar aktivt med. De kommunala investeringarna omfattar en mindre del av totalen men kommunen har en stor och viktig roll att spela genom rådgivningen som planmonopol och offentlig upphandling innebär.

6. Myndigheternas gemensamma åtaganden

Genom detta kontrakt åtar sig myndigheterna att samverka sinsemellan och vara en aktiv samtalspartner i det lokala arbetet i de medverkande städerna samt med Viable Cities inom ramen för Klimatkontrakt 2030.

Syftet med myndigheternas åtagande är att bidra till att stärka städernas omställningsförmåga och underlätta implementering och uppskalning av hållbara lösningar som också bidrar till ökad livskvalitet, nu och i framtiden.

Myndigheterna som är parter i Klimatkontrakt 2030 utvecklar löpande samordningen kring sina insatser inom hållbar stadsutveckling och klimatomställning för att skapa bättre framförhållning samt utveckla formerna för dialog med, och samlad information till, städerna.

Åtagandet innebär vidare att utveckla arbetssätt som identifierar synergier och främjar myndigheternas förmåga till kollektivt och kontinuerligt lärande med fokus på lokal och regional hållbar omställning. Det omfattar myndigheternas medverkan i Transition Labs och på andra samverkansarenor som Viable Cities faciliterar.

Myndigheterna avser att genomföra insatser i enlighet med principerna i kap 3, och i enlighet med myndigheternas tre gemensamma åtaganden enligt nedan. I detta utvecklingsarbete utgör Rådet för hållbara städer ett viktigt ramverk och strategiskt forum för en bred myndighetssamverkan, där insatserna på operativ nivå initieras av:

- åtagandena i Klimatkontrakt 2030
- det nationella kunskapsstödet med namnet Svensk modell för hållbar urban utveckling inom ramen för EU:s regionala utvecklingsfond
- andra identifierade områden och regeringsuppdrag.

6.1 Policyutveckling för accelererad lokal omställning

Tillsammans med kommunerna arbetar myndigheterna för att identifiera och bidra till utvecklingen mot mer ändamålsenliga regelverk och andra styrmedel för hållbar stadsutveckling och klimatomställning samt öka förståelse och kunskap om befintliga regelverk. Med kommunernas identifierade utvecklingsbehov i en accelererad klimatomställning som fokus, ska processen fortsatt och långsiktigt bygga på proaktiv dialog och ömsesidigt lärande.

6.2 Samordnande insatser kring finansiering

Myndigheterna åtar sig att, utifrån identifierade behov hos kommunerna, fortsatt koordinera, underlätta och skapa en samlad bild av finansiella stöd, uppdrag och satsningar som rör hållbara städer och samhällens utveckling. Syftet med åtagandet är att tillhandahålla ändamålsenlig information om olika finansieringsmöjligheter och stöd. Insatserna inkluderar även att tillsammans utforska behov och utveckla nya typer av insatsformer för städernas omställning.

6.3 Verka för svenskt deltagande i europeiska initiativ

Myndigheterna är aktiva deltagare i flera olika europeiska initiativ kring utvecklingen av hållbara städer och samhällen. Detta inkluderar att bidra till utformningen av utlysningar och aktiviteter inom initiativen, bland annat utifrån dialog med städerna i Klimatkontrakt 2030. Vidare ingår att informera om möjligheter till finansiering och samarbeten på europeisk nivå samt att stödja de städer som ansluter sig till EU:s Cities Mission om 100 klimatneutrala städer 2030.

7. Viable Cities åtaganden

Med målet att skapa förutsättningar för ett gott liv för alla inom planetens gränser genomförs det strategiska Innovationsprogrammet Viable Cities i nära samarbete med olika aktörer för att påskynda omställningen till klimatneutrala städer år 2030. Detta är en central del av Sveriges åtagande att uppnå målen i Agenda 2030 och Parisavtalet. Programmet strävar efter att vara ledande i att stödja städernas omställning på nationell, europeisk och global nivå genom att använda missionen som ett verktyg.

Inom ramen för Viable Cities som ett strategiskt innovationsprogram kommer följande att prioriteras:

7.1 Samordning Klimatkontrakt 2030

Det pågår en allt snabbare mobilisering kring omställningen både lokalt, nationellt och internationellt, där Klimatkontrakt 2030 fungerar som viktigt verktyg. För att effektivisera och skala upp arbetet krävs bättre samordning och kontinuerlig utveckling av kontrakten. Detta inkluderar att bredda, replikera och prioritera åtgärder samt att effektivisera dialogen mellan alla inblandade aktörer.

Viable Cities programkontor har etablerat och utvecklar nu en samordningsfunktion för Klimatkontrakt 2030 i Sverige. Syftet är att ytterligare stödja processen med klimatkontrakt, där myndigheter, kommuner och andra relevanta aktörer utvecklar och skärper sina åtaganden steg för steg. Samtidigt fokuseras det på att implementera och skala upp åtgärder för att påskynda omställningen.

Den förstärkta samordningsfunktionen stödjer aktörerna i att gemensamt stärka sin förmåga att gå från teori till praktisk implementering av klimatåtgärder. Målet är att ta Klimatkontrakt 2030 till nästa nivå både lokalt, nationellt och internationellt.

Funktionen ökar också kunskapen och skapar bättre förutsättningar för kommuner och andra aktörer att dra nytta av och utveckla arbetssätt för att

integrera de omfattande policypaketet på EU-nivå, som exempelvis Fit for 55 och taxonomiförordningen för hållbara investeringar, på lokal nivå.

7.2 Policyutveckling för snabbare lokal omställning

Detta åtagande är kopplat till myndigheternas engagemang, som finns beskrivet i avsnitt 6.1, samt utvecklingsprocesser för systemdemonstratorer och policylab.

Viable Cities avser fortsatt vara en mobiliserande aktör inom smart policyutveckling och regelverk för att stödja städernas klimatomställning. Det innefattar bland annat att ge kommuner bättre överblick över gällande och framtida svensk och europeisk lagstiftning, regler och normer som är relevanta för klimatomställningen, till exempel policypaketet Fit for 55.

Viable Cities åtagande innefattar också att erbjuda processtöd att förändra regelverk och normer för att praktiskt underlätta klimatomställningen.

7.3 Innovation, implementering och skalning

Viable Cities avser utveckla sin roll som föregångare och intermediär för att stärka de koordinerande, mobiliserande och faciliterande insatserna i det framväxande ekosystemet för att uppnå missionen om Klimatneutrala städer med ett gott liv för alla inom planetens gränser. Detta arbete fokuserar särskilt på gemensamma utvecklingsprocesser för policyutveckling och lärande/innovation, som beskrivs i avsnitt 3.3.

För att underlätta för kommuner att implementera och skala innovation som snabbar på klimatomställningen, kommer Viable Cities att bidra med kompetensnätverk och processtöd. Detta inkluderar samarbete med andra strategiska innovationsprogram och Impact Innovation-program inom utvecklingen av Klimatkontrakt 2030.

Utifrån samarbetsavtalet som finns med Drive Sweden kring klimatsmart mobilitet kommer Viable Cities ytterligare utveckla samverkan med såväl städer och myndigheter inom detta område. Inom digitalisering för klimatomställning kommer arbetet utvecklas vidare med det nyligen inrättade Urban Twin Transition Centre.

Viable Cities samverkar också med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och Klimatkommunerna inom initiativet Klimatkonkurrenskraft. Syftet är att påskynda omställningen i riktning mot missionen genom samverkan mellan kommunerna och näringslivet vilket bidrar till att stärka företagens konkurrenskraft.

7.4 Samordnad finansiering

Viable Cities kommer att stödja kommunernas behov av finansiering för klimatomställning och främja samarbete och synergier mellan myndigheter och andra aktörer som finansierar klimatomställning och hållbar stadsutveckling.

- Viable Cities kommer tillsammans *med städerna* att fortsätta arbeta med utvecklade former för finansiering kopplat till Klimatkontrakt 2030 inom satsningen Klimatneutrala städer 2030 och de sex myndigheterna som är involverade i detta.
- Viable Cities kommer tillsammans *med myndigheterna* att utveckla arbetet inom samordnad finansiering genom olika insatser som pågår inom området hållbar stadsutveckling, se 6.3 Samordnad finansiering.
- Viable Cities arbetar vidare med att utveckla former för klimatinvesteringsplaner för städer med sikte på att stödja samtliga städer i satsningen Klimatneutrala städer 2030 samt som en del i det internationella arbetet med missionen och tillgängliggöra insikter och verktyg för många fler.

7.5 Samspel med EU:s mission Klimatneutrala städer

Viable Cities samverkar nära med de stödstrukturer som byggs upp kring EU:s mission om klimatneutrala städer 2030 – såväl i plattformen för genomförande av missionen, NetZeroCities, som i CapaCITIES, som syftar till att bygga nationella plattformar likt Viable Cities i fler länder.

Viable Cities är också en aktiv part i det europeiska partnerskapsprogrammet Driving Urban Transitions (DUT) och deltar i diskussionen på EU-nivå om närmare samverkan och synergier med system-missionen om klimatanpassning (Adaptation to Climate Change), samt med satsningen New European Bauhaus.

Klimatkontrakt 2030

Mellan Mariestads kommun, myndigheterna
Energimyndigheten, Vinnova, Formas, Tillväxtverket,
Trafikverket, Naturvårdsverket samt Viable Cities.

Stockholm 2024-12-06 Parterna är överens om att dessa gemensamma åtaganden, såsom de formuleras ovan, ska gälla för 2025. Den första versionen av Klimatkontrakt 2030 signerades 2020, den andra 2021, den tredje 2022 och den fjärde 2023. Klimatkontraktet ska uppdateras och förnyas inför varje nytt år.

Johan Abrahamsson

Kommunstyrelsens ordförande,
Mariestads kommun

Olga Kordas

Programchef,
Viable Cities

Caroline Asserup

tf Generaldirektör,
Energimyndigheten

Darja Isaksson

Generaldirektör,
Vinnova

Johan Kuylenstierna

Generaldirektör,
Formas

Elisabeth Backteman

Generaldirektör,
Tillväxtverket

Roberto Maiorana

Generaldirektör,
Trafikverket

Maria Ohlman

tf Generaldirektör,
Naturvårdsverket

Bilaga 1 – Länkar till dokument

Nedan finns länkar till de mest relevanta dokumenten i relation till Klimatkontrakt 2030 för Mariestads kommun.

- [Beslutad Strategi för Agenda 2030](#)
- [Folkhälsoplan Mariestad 2022-2030](#)
- [Klimatkontrakt 2030 version 2023](#)
- [ÖP2030 Mariestad](#)
- [Fördjupad översiktsplan Mariestad 2040](#)

Bilaga 2 – Omställningskartan

Omställningskartan är en visuell vägledning för städernas omställning till klimatneutralitet. Kartan bygger på lärdomar från bland annat från Viable Cities och har utvecklats inom NetZeroCities för att stödja ett transformativt arbetssätt. Kartan vägleder städer utifrån deras unika startpunkt, mål och lokala förutsättningar.

En central del i kartan är att skapa en omställningsarena som samlar ett ekosystem aktörer från offentlig sektor, näringsliv, akademi och civilsamhället för att tillsammans med dessa samskapa och genomföra en portfölj av åtgärder. Arbetet inom omställningsarenan är iterativt och lärande, vilket innebär att, nya aktörer tillkommer efterhand, strategier och planer justeras och förbättras kontinuerligt.

Genom att testa, reflektera och successivt integrera effektiva lösningar och arbetssätt kan dessa formas till att bli det nya normala. Ett centralt verktyg i den långsiktiga omställningsprocessen är Klimatkontrakt 2030, som därför i kartan löper längs hela processen.

Klimatkontraktet tydliggör åtaganden, handlingsplaner och investeringsplaner som revideras steg för steg. Genom klimatkontraktet förbinder sig alla parter att stegvis stärka sitt engagemang och samarbeta över sektorsgränser för att påskynda klimatomställningen. Omställningskartan visar på att arbetet över tid förstärker städernas förmåga att nå klimatneutralitet.

